

Indhold Supplement 2

Ultrakort historisk tilbageblik!

Demokratiers holdninger og moral før 2. Verdenskrigs udbrud

Demokratierne er skræmte – de forholdt sig passivt til de facsistiske diktatorers overgreb – de krøb for den rå magt – dermed blev de ansvarlige for 2. Verdenskrig, som kostede 56 mio. mennesker livet. Dette tal er sandsynligvis 70 mio., hvis Asien medregnes. Der foreligger ikke tal for fysiske og psykiske ofre.

1933; Hitler vælges og får magten. Versaillestraktaten (Fredsaftalen) bliver krænket igen og igen.

Eksempler: Tyske tropper marcherer ind i Rhinlandet.

1935; januar: Saarområdet stemmer sig tilbage til Tyskland.

Marts: Tyskland bekendtgør, at det er i besiddelse af et luftvåben.

Dette luftvåben er så stærkt, at det i de næste år, efter sine effektfulde terrorbombninger af civilbefolkningen under Den Spanske Borgerkrig, bliver en afgørende magtfaktor og et pressionsmiddel mod de øvrige europæiske lande. Luftwaffe skræmmer.

Tvungen værnepligt indføres. Soldaterne sværger Hitler troskab til døden. De 100.000 hvervede soldater var reelt blevet uddannet til officerer, derfor kunne man nu uden særlige vanskeligheder give de tilstrømmende værnepligtige den bedste militære træning og uddannelse.

Rustningsindustrien bliver sat op i omdrejninger.

1935 – 36; Italien angriber Abessinien

Folkeforbundet vedtager at indføre sanktioner, men da England ikke vil lukke for Suezkanalen og stoppe leverancerne af brændstof, får sanktionerne mindre værdi end det papir, de er skrevet på.

Abessiniens kejser Haile Selassie – som ikke var særlig imponerende af statur, men som havde sine meningers mod – søger fra Folkeforbundets talerstol i en gribende appel at råbe nationernes samvittighed op.

Hvad sagde «den lille mand»?

«Det er min pligt at underrette de i Genève forsamlede regeringer om den fare, der truer Dem, ved at fortælle Dem om den skæbne, mit land har lidt. Den italienske regering har ikke blot ført krig mod krigere.

Flyvemaskinerne fik påmonteret specielle sprøjteanordninger, så de kunne indhulle vidtstrakte områder i en fin dødbringende regn, for systematisk at dræbe alle levende væsener.

For grundigere at forgifte vandløb og græsgange, lod den italienske overkommando sine maskiner overflyve landet atter og atter.

Denne rædselstaktik lykkedes. Mennesker og dyr bukkede under. Den dødbringende regn fra flyvemaskinerne fik alle, som ramtes af den, til at flygte skrigende af smerte.

For at det onde ikke igen skal triumfere, må alle fredselskende folkeslag sammen kæmpe for at genoprette retfærdighed og fred.

Det er ikke kun krig, der standser krigen. Mennesker med god vilje, mennesker, som er sig deres opgave bevidst, og som styrkes og støttes af frie folk, kan endnu redde freden, denne kostelige skat, og standse krigen. De kan bygge op, hvad krigen ødelægger og nedbryder».

Mussolini blev fornærmet, og meldte Italien ud af Folkeforbundet. Derefter kastede Mussolini sig i armene på Hitler.

Alliancen (ANTI-KOMINTERN) mellem Tyskland, Italien og senere Japan er nu i sin vorden og skulle i form af og Aksepagten blive et modstykke til kommunistisk Internationale.

Lørdag d. 7. marts 1936 lod Hitler den tyske hær marchere ind i Rhinlandet. Nu var det tilsyneladende alvor, for sensationelt indkaldes det engelske Underhus på en weekend.

Man erklærede, at her var et brud på Versaillesfreden, men det var også et brud på andre aftaler, som Tyskland frivilligt havde indgået, blandt andet Locarnoaftalen.

Hitler erklærede som tidligere og senere igen, at dette var hans sidste territoriale krav. Reaktionen i Frankrig var voldsom, man råbte højt, men ikke så højt, at den franske hær marcherede.

Hitler afslørede nogen tid efter indmarchen, at de tyske styrker havde måttet vige, altså ville være blevet trukket tilbage, hvis den franske hær var blevet sat ind.

Frankrig, England og Folkeforbundet så til fra sidelinjen.

1936; august: Hitlers 4-års plan

Hitler udgiver et hemmeligt direktiv og befaler, at de tyske stridskræfter og den tyske industri skal være klar til krig fire år senere.

1. De tyske stridskræfter skulle i rigelige mængder have de bedste og de mest effektive våben til rådighed ved periodens udløb.

2. Alle tyske foretagender skulle have fyldte lagre, således at man, når krigen var en realitet, kunne producere og forsyne de tyske hærstyrker i måneder, uafhængig af leverancer udefra.

Sovjet slutter en gensidig bistandspagt med Frankrig og senere med Tjekkosllovakiet. Ved det senere Münchenforlig svigter Frankrig denne aftale på trods af, at både Sovjet og Tjekkosllovakiet klart havde signaleret, at de ville kæmpe mod det forestående tyske overgreb.

Den spanske Borgerkrig; 1936–39

Et folks kamp for: Eksistens? Social retfærdighed? Fattige mod rige? Fremskridt mod sort reaktion? For fred? For frihed? For demokrati?

I Asturien udviklede sig en veritabel opstand, som blev slået ned af højreregeringen ved hjælp af marokkanske tropper og Fremmedlegionen, ledet af den dengang ret ukendte general Francisco Franco.

Denne slog opstandene ned i et blodbad, som først fandt sit sidestykke under den senere borgerkrig.

1.500 blev skudt ned, 5.000 mennesker blev henrettet, og omkring 30.000 blev fængslet. Francos barbari blev bistået af politi- og hærstyrker, hvis ledelse var hentet fra aristokratiets reaktionære og arbejderfjendtlige kredse.

Disse var mere end villige til at slå de primitive, spontane, strejker og opstande ned med hård hånd.

1500 arbejdere blev skudt, 5.000 henrettet – 30.000 fængslet

17. juli, 1936: Det fascistiske kup

Hæren hejser oprørsfanen i alle garnisonsbyerne. Ingen er i tvivl. Inden der var gået 24 timer, stod det klart for alle, at oprøret havde været planlagt og organiseret igennem længere tid. En sammensværgelse mellem den katolske kirke, monarkister og fascister dannes.

General Francisco Franco, øverstkommanderende i Spansk Marokko, som havde forberedt og planlagt oprøret, flyver til hovedlandet – koordinerer og deltager i oprørene, der er brudt ud i alle de størrebyer.

Frankrig retter igennem Folkeforbundet en henvendelse til de andre stormagter og foreslår en ikke-indblandingsaftale, også benævnt som:

IKKE-INTERVENTION, som blev en hjælp til forbrydere

I Folkeforbundet havde man vedtaget, at andre lande ikke måtte blande sig i borgerkrigen. Flere lande sendte kontrollører og England endda flådestyrker for at få denne Interventionspagt overholdt.

Italien og Tyskland skrev hyklerisk under, men snød og bedrog senere så utilslørt, at det den dag i dag stadig er komplet ubegribeligt, at Folkeforbundets medlemmer og især England og Frankrig lod det passere.

Snart begyndte regulære, italienske militærenheder at strømme til. Noget senere sendte Hitler sin Condor-Legion.

Men stormagterne og demokratierne forholdt sig passive og blev en indirekte hjælp til Francos fascistiske diktatur. Dermed blev de årsag til nederlaget og starten på Anden Verdenskrig?

Et par eksempler: Italienske militærfly fuldt udrustede nødlander i Nordafrika. I Barcelona afsløres store lagre og beholdninger af tyske våben med tilhørende ammunition.

Regeringens flådestyrker havde igennem længere tid heldigt gennemført en blokade mod Marokko og dermed forhindret Franco i at overføre sine tropper til fastlandet.

Et tysk krigsskib lagde sig endog imellem regeringens flådestyrker og kupmagernes forsyningskibe og hjalp dermed fascisterne til Spanien. Manøvren skete i fuldt dagslys for øjnene af engelske flådefartøjer, hvis opgave det var at forhindre netop denne indblanding, dermed fik Franco sine marokkanske lejesoldater til Spanien, hvor de senere fik en afgørende indflydelse på krigens forløb.

30.05. 1937; Damperen Ciudad de Barcelona torpederes

Om bord var 300 frivillige, heraf ni danske. Kl. 14.50 rammes damperen af en torpedo i sit maskinrum, og den begyndte øjeblikkelig at synke. En italiensk ubåd dukker op til overfladen og beskyder redningsbådene og de mange, der svømmer for at redde livet. Et af regeringens fly angriber og sænker ubåden. 65 omkom, deriblandt tre danskere.

Sovjet var til sidst stort set det eneste land, der helt legalt og lovligt sendte forsyninger til Spanien: det var ikke kun militært udstyr, men også madvarer til en sultende befolkning.

Forsyningerne til det spanske folk bliver mere og mere knappe i takt med sænkninger af norske, svenske, hollandske, franske og russiske handelsskibe: stadig ingen protester mod krigsforbrydelserne.

21. juli: Tanger En korrespondent skriver:

«Da jeg kom om bord på krydseren Libertad, blev jeg modtaget af en underofficer, der underrettede mig om, at han havde kommandoen om bord. Alle officererne er i lasten under bevogtning af bevæbnede matroser.»

(Søfolkene havde i tide opdaget, at officererne planlagde at tilslutte sig fascisterne). Den lovlige spanske regering søgte støtte hos den franske regering. Man mødte forståelse og venlighed, men heller ikke andet, det blev til tom ælle-bælle – politikersnak.

Krudtbådene

Danske søfolk spillede en hovedrolle i hjælpen til Spanien herhjemme fra. Ikke bare udgjorde de den største danske enkeltgruppe i de internationale brigader, mange af dem levede også livet farligt på våbentransportskibene.

På grund af **ikke-interventionsaftalen** måtte køb og transport ske i dybeste hemmelighed. Danske søfolk smuglede våben og fødevarer ind til demokratiets forkæmpere

Våbnene skulle simpelt hen smugles og føres igennem Mussolinis flåde af destroyere og neddykkede ubåde.

Mange engelske, franske, hollandske, norske og danske skibe blev sænket. I foråret **1937** sænkedes to danske fragtbåde. I afsnittet om krudtbåde i bogen «Fra Bjelkes Allé til Barcelona» af Carsten Jørgensen kan du finde spændende beretninger.

Guernica: De tyske og italienske fly indøvede her for første gang den taktik, der senere blev brugt overfor de europæiske landes civilbefolkninger. Tyske og italienske fly startede helt åbenlyst «øvelsesangreb» mod regeringens flådestyrker og udslettede dem.

Heller ikke her reagerede Folkeforbundet.

Medlemslandene i Folkeforbundet forbød frivillige at deltage i krigshandlingerne.

Den internationale brigade dannes og i den yder også mange danske kommunister en fortræffelig indsats, også Ernest Hemingway meldte sig til fronten og hans bog: Hvem ringer klokkerne for er en skildring fra Borgerkrigen i Spanien. Den skandinaviske brigade talte 1.300 mand. Den internationale i alt 15.000 mand.

De danske spaniensfrivillige, der overlevede krigen, (også de tre brødre Aage, Kaj og Harald Nielsen), blev arresteret ved deres ankomst til Danmark. De blev straffet. Det var stort set, hvad det officielle Danmark og Folkeforbundets medlemslande udrettede.

Den danske sabotageorganisation KOPA–BOPAs pionerer var tidligere spaniensfrivillige, som havde kæmpet for demokratiet i Spanien. Under den tyske besættelse af Danmark brugte de deres erfaringer fra Den spanske Borgerkrig i Danmarks modstandskamp.

Mellem fem og sekshundrede danskere deltog i Den spanske Borgerkrig. Mellem 150 og 200 satte livet til. Mange blev såret, mange blev under besættelsen arresteret af dansk politi og udleveret til tyskerne. Mange – for mange – satte livet til i modstandskampen eller i dødslejrene.

Neville Chamberlain (1869–1940) var engelsk premierminister fra 1937–40. Chamberlain må karakteriseres som naiv ud over alle grænser. Først tager Bonnet, den franske udenrigsminister fuser på ham, siden Hitler. Min personlige vurdering er, at han var den største af alle politiske tåber i det årti. Europas største nar?

1937: Japan angriber Kina. I Nanking starter japanerne med at skyde kinesere i hundredevis, men da ammunitionen er ved at slippe op, halshugger de i tusindvis: 800.000 mennesker blev myrdet. Massakren forfærdede selv fascisterne, hvorfor de protesterer.

Hitler udrenser generaler i den tyske Værnemagt og udnævner sig selv til øverstkommanderende.

12. februar: Østrigs forbundskansler Schusschnigg kaldes til Berchtesgarden og stilles overfor et ultimatum. De østrigske nazister skal have adgang til enhedspartiet, derved ville nazisterne få ministerposter og plads i parlamentet, derudover skulle politiske (nazistiske) fanger frigives.

Den østrigske regering forsøger at modarbejde Hitlers planer ved at planlægge en folkeafstemning til 13. marts, men allerede 11. marts kl. 20 startede de tyske hære indmarchen i Østrig, og kl 21,15 meddelte forbundskansleren i radioen:

«Vi viger for overmagten».

Slutstenen blev en folkeafstemning, som Hitler lod foretage i april: 99,02 % af østrigerne tilsluttede sig Anschluss, genforeningen med Stortyskland. Hitler havde igennem år forkyndt, at han ikke ønskede at erobre andet land, men da han følte ansvar over for sine landsmænd, var han jo ligefrem tvunget til det.

Denne formulering brugte Hitler gang på gang. Enhver vidste, at det var løgn og bedrag, men det passede fint med de indgåede traktater (Locarno og Briand-Kelloggpagtens formuleringer).

For Østrigs (Ostmarks) vedkommende drejede det sig om 10 mio. tyskere. 5 dage efter Anschluss stod Tjekkosllovakiet for tur.

Mønsteret var det samme. Hjemmetyskere i Sudeterområdet provokerede og stillede helt urimelige og uigennemførlige krav. Konrad Heinlein, lederen af Det sudetertyske Naziparti, udtrykte truende: «*Kl. er fem minutter i tolv*». Han krævede ligestilling og selvstyre for de tyske områder samt ret til at udøve nationalsocialistisk virksomhed.

Hitler foreslog på skrømt en model á la Schweiz, han var jo «den pæne mand».

21. maj: to hjemmetyskere bliver skudt af tjekkisk politi under meget voldsomme optøjer. Hitler truede, hans landsmænd led overlast, han var beskytteren, men hvis man læser hans tale fra

5. november 1937 (Hossbach Referatet), passer timingen for et nyt overfald meget præcist. Hitler havde der forudsagt overfaldet, dog ikke datoen. Prag-regeringen forhandler og opfordres af England og Frankrig til at være smidige (falde til patten).

1938; 25. maj: Sovjet indkalder den tjekkoslovakiske gesandt i Moskva Fierlinger til Folkekommissariatet for udenrigsanliggender. Her meddeles, at Tjekkoslovakiet kan føle sig absolut sikker på, at Sovjetunionen i tilfælde af tysk angreb ville opfylde sine bistandsforpligtigelser efter den indgåede traktat.

4. juni: Sovjet foreholder den franske udenrigsminister, at det er nødvendigt at indkalde til en generalstabskonference for at drøfte på hvilken måde, der kunne ydes Tjekkoslovakiet militær hjælp. Slovakkerne kræver selvstyre (tilskyndet af tyskerne). Tyske tropper ved grænsen.

23. juni: Sovjet erklærer, at det ikke vil øve nogen form for pres på den Tjekkoslovakiske regering for at få det til at give efter for Hitlers krav om afståelse af Sudeterområdet.

12. juni: Oslomagterne: Danmark, Norge, Sverige, Belgien, Holland, Finland og Luxemburg erklærer i Folkeforbundet, at det må være hver egen stats egen sag om den vil deltage i sanktioner:

Budskabet oversat til dansk:

«Vær så god, Hr. Hitler, vi vil ikke lægge hindringer i vejen».

27. august: Sovjets udenrigsminister erklærer overfor den tyske gesandt i Moskva, von der Schulenberg, at Sovjetunionen vil opfylde sine bistandsforpligtelser. *«Hvis krigen kommer: Vil Sovjet holde ord og gøre alt, hvad den formår».*

Chefen for den tyske generalstab, general Ludwig Beck tager sin afsked i protest mod Hitlers voldspolitik.

15. september: Chamberlain ankommer til Berchtesgarden: Føreren er forhandlingsvenlig, hvis Vestmagterne lige vil anerkende sudetertyskernes selvbestemmelsesret.

19. september: Benes, den tjekkoslovakiske præsident modtager et engelsk - fransk ultimatum om at bøje sig for Hitlers krav,

Benes forespørger nu i Moskva:

1. «Vil Sovjetunionen yde øjeblikkelig og effektiv hjælp, hvis Frankrig opfylder sine forpligtelser og

2. om Sovjetunionen, uanset om forudsætningen i bistandspagten om fransk hjælp bristede, ville gribe til militære sanktioner mod aggressoren?»?

20. september: Svaret var: *«Ja, øjeblikkeligt og effektivt»*

På det andet spørgsmål: «*Ja i enhver henseende*».

21. september: Sovjet kræver i Folkeforbundet den tyske aggression taget op og bekræfter Sovjets beredvillighed til at opfylde sine forpligtelser.

23. september: Tjekkoslaviet forespørger endnu engang Sovjet: «Er Sovjet rede til at opfylde sine forpligtelser, også selv om Frankrig svigter og uden at afvente Folkeforbundets afgørelse?»?

Svaret var ja, men et mere overbevisende udtryk for viljen til at bekæmpe aggressionen var: at Sovjet koncentrerede 30 divisioner ved Vestgrænsen: panserafdelinger og luftvåbenet sattes i kampberedskab. 246 bombefly og 302 jagere koncentreredes i og omkring Kiev.

Herom underrettedes også den franske regering.

Polen konspirerer med Tyskland:

Sovjet meddelte den polske regering, at såfremt polske tropper overskrider den tjekkiske grænse vil Ikke-angrebspagten mellem Sovjet og Polen ophøre.

22. september: Chamberlain kommer til Bad Godesberg: Hitler møder med nye krav, han vil rykke ind i Sudeterland for at oprette ro og orden.

22. september: Firemagtsmødet: Vestmagterne underskriver Tjekkoslaviets dødsdom.

Den store krig er afværget:

Fred i vor tid

Afskrift fra Politiken:

Den mellem Tyskland, Storbritannien, Frankrig og Italien den 29. september i München sluttede overenskomst har følgende ordlyd:

De fire nævnte lande er blevet enige om følgende betingelser for afståelsen af den sudetertyske del af Tjekkoslaviet til Tyskland:

1. Rømningen af tjekkoslavisk militær 1. oktober.

2. Rømningen skal være afsluttet den 10. oktober og uden ødelæggelse af nogen art af bestående anlæg. Den tjekkoslaviske regering bærer ansvaret for, at rømningen gennemføres uden beskadigelse af de nævnte anlæg.

3. Den etapevise besættelse af det overvejende tyske område ved tyske tropper begynder den 1. oktober. Den endelige fastlæggelse af grænserne foretages af et internationalt udvalg. Tyskland har altså nu definitivt fået ret til at besætte det sudetertyske område, uden at Frankrig vil opfatte det som et uprovokeret angreb, der vil medføre dette lands indgriben med påfølgende fare for engelsk indblanding. Dermed skulle Tyskland være tilfreds.

Efter at overenskomsten var underskrevet, blev man endnu en halv time sammen i Führerbau. Tonen mellem de fire verdenspolitikere var meget hjertelig, og Hitler udtrykte sin tak til Mussolini, Chamberlain og Daladier for den indsats, de ved deres rejse til München havde gjort for verdensfreden. Han fulgte derefter sine gæster til dørs.

Alle smilede, og spurgte man om, hvorledes forhandlingerne forløb, gaves der kun et svar: «På det venskabeligste». Afskrift slut.

1938; 1. oktober: De tyske panserkolonner og hære rykker ind i Sudentenland, (Tjekkoslavakiet), der beboedes af 2.8 mio. tyskere, 750.000 tjekker og 7.000 jøder.

I Prag marcherede de tyske tropper ind omkring middagstid. Få timer senere trådte tyske officerer ind i Tjekkoslavakiets største bank og forlangte alle nøgler udleveret. Cirka et kvarter senere kom tyske soldater ind, slæbende med kufferter. Kun en halv time senere sad de selvsamme officerer i civilt antræk i direktørstolene. Nu repræsenterede de ikke længere die Wehrmacht, men Dresdner Bank.

Her viser Chamberlain stolt pagten frem for beundrende englændere. At det var en pagt, der ikke var det papir værd, som den var skrevet på fortalte han ikke, ej heller at prisen var Østrigs og Tjekko-Slovakiets frihed.

9. og 10. november; 1938: Krystalnatten

Den officielle anledning er en ung jødes nedskydning af en tysk diplomat i Paris og et fingeret attentat på Hitler i München.

Studerer man hændelsesforløbet tidsmæssigt, afsløres, at terroraktionerne havde været meget nøje planlagt igennem længere tid. Jødiske forretninger smadres, synagoger afbrændes, og i gaderne flammer tusinder af bål. Bøger forfattet af jøder og kommunister er blevet «skadelige» for den tyske, den nazistiske folkesjæl.

Bemærkelsesværdigt er, at det demokratiske Europa ikke reagerer, selv om et helt folk vader i glasskår til op over begge ører, og selv om byerne er indhyllet i røg fra brandene fra jødernes helligdomme, synagogerne. Jøder får skriftligt ordre om at møde ved forskellige politistationer, det gør de fleste, som de pæne mennesker de er, endog med deres værdigenstande.

De og værdierne forsvinder. 20.000 jøder blev ført til kz-lejre, mere end 30 blev myrdet under denne herrefolkets ariske folkefest.

Hitler tilbyder Polen en 25-års ikke-angrebspagt. Overfaldet på Polen var da allerede planlagt i detaljer. Blev den lærte lektie, at nazister kan man ikke forhandle med, og at politikere er fulde af løgn og bedrag?

6. december; 1938: Tysk-fransk Ikke-angrebspagt, på trods af de «uindtagelige» fæstningsværker, Maginotlinjen og Vestvolden.

15. marts; 1939: Tjekkoslavakiet besættes.

22. marts: Litauen afstår Memel. Hjemmetyskerne beder om Hitlers beskyttelse: de må selv rejse kravet om at komme hjem til das Reich, da Hitler jo har udtalt, at han ikke ønsker at erobre eller besidde fremmed land, men kun ønsker at hjælpe og «beskytte» sine landsmænd. Et ord er et ord.

3. april: Den tyske generalstab udsender hemmeligt direktiv til værnscheferne omhandlende angreb på Polen.

11. april: den tyske overkommando udsender ny befaling: alle forberedelser til angreb (Fall Weis) på Polen skal være tilendebragt, således at det kan indledes på et hvilket som helst tidspunkt efter den 1. september.

31.maj.1939:

Danmark – Tykland under-tegner en Ikke-Angrebspagt. De øvrige nordiske lande sagde Nej Tak til Hitlers tilbud.

Budskabet var: Hr, Hitler

Vi vil ikke forstyrre Deres nattesøvn – sov roligt – vi vil ikke angribe Dem.

Ikke-angrebspagt. Høg over høg – stormagters realpolitik – svindel og humbug

Sovjet foreslår England og Frankrig en gensidig bistandspagt:

Stormagterne sender nogle ubetydelige «sidegademekanikere» til forhandlingerne i Moskva, men den gensidige mistillid er imidlertid for stor. Alle prøver af bedste evne at holde sig uden for den konflikt, som man nu ved er uundgåelig. Man prøver på at få den anden part til at stå med bæ'en i hånden. Forhandlingerne sker kun på skrømt. Samtidigt forhandler Stalin & Hitler, i al hemmelighed og på topplan. Hitler havde udsendt sin udenrigsminister von Ribbentrop.

En hemmelig protokol underskrives. Diktatorerne deler Polen.

23.08.39 Ikke-angrebspagt mellem Sovjet og Tyskland

Stalin får de baltiske lande, dermed er Leningrad sikret, tror man. Hitler havde nu fået grønt lys for sit kommende overfald på Polen og fik udover en Ikke-angrebspagt og en handelsaftale, som indebar, at Sovjet forsynede Hitlers lagre med krigsvigtige varer (bensin – olie), lige til han overfaldt Sovjet juni 1941.

Hvem af disse to, der er den største forbryder, kan kun afgøres ved målfoto?

Lige store? Måske?

Hitler:

«Kære Josef, at du sværger mig troskab til døden skiller os ad, huer mig ikke».

Hjernevask – masseforførelse?

Propagandaminister Göebbels:

«Hemmeligheden ved propaganda er helt at gennemsyre den, som propagandaen skal nå, uden at han overhovedet bemærker det.

Propaganda har en hensigt, men den skal skjules så klogt og virtuost, at den, den er møntet på, slet ikke bemærker den».

Stiller denne programtale særlige krav til din og min skarpsindighed?